

Interferències de la L1 en l'ús dels clítics pronominals de parlants romanesos del català

Pau Maré i Soler

Universitat de Girona, Departament de Filologia i Filosofia

Plaça Ferrater Mora 1, 17071 Girona

pau.mare@udg.cat

Resum

Els clítics pronominals (CP) són un dels aspectes de la gramàtica del català més apassionants per les seves idiosincràsies i la seva diversitat formal. En el procés d'aprenentatge del català com a L2, aquest tipus de pronoms és un aspecte que resulta complicat d'adquirir per parlants de llengües en què no existeixen o l'ús que en fan és diferent. L'objectiu d'aquesta comunicació és mostrar interferències característiques de la primera llengua (L1) en l'ús dels CP de parlants romanesos en el procés d'adquisició del català (L2).

Actualment el col·lectiu romanès està incrementant la seva presència a Catalunya i particularment a les comarques gironines (les nostres). De les comunitats immigrants, la romanesa és la segona més nombrosa a la província de Girona, amb poc més de deu mil persones, i la tercera a tot Catalunya, amb prop de seixanta-cinc mil (dades extretes del Padró Municipal a 1 de gener de 2007, de l'Institut Nacional d'Estadística). Tipològicament, el romanès és una llengua molt propera al català, amb una sèrie de CP molt semblant, però amb certes peculiaritats. En aquesta comunicació estudiaré aspectes característics del funcionament dels CP del romanès en comparació amb el català, examinant fenòmens d'interferència de la primera d'aquestes llengües com a L1 en produccions de la segona com a L2.

Mostraré l'efecte d'aquest funcionament diferent bàsicament a través de l'anàlisi qualitativa de la producció oral de tres informants que tenen el romanès com a primera llengua. Tot i això, també faré alguna pinzellada de l'anàlisi quantitativa. Les entrevistes han estat enregistrades amb una gravadora que permet digitalitzar l'àudio, i han estat transcrits i codificades en un ordinador amb el format de transcripció CHAT («Codes for Human Analysis of Transcripts»), propi del projecte CHILDES (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney 2000).

Paraules clau: clítics pronominals del català, clítics pronominals del romanès, adquisició de segones llengües, llengua i migració.

Resumen

Los clítics pronominales (CP) son uno de los aspectos de la gramática del catalán más apasionantes por sus idiosincrasias y su diversidad formal. En el proceso de aprendizaje del catalán como L2, este tipo de pronombres es uno de los aspectos que resulta complicado de adquirir para hablantes de lenguas en que no existen o el uso que se hace es diferente. El objetivo de esta comunicación es mostrar interferencias características de la primera lengua (L1) en el uso de los CP de hablantes rumanos en el proceso de adquisición del catalán (L2).

Actualmente el colectivo rumano está incrementando su presencia en Catalunya y particularmente en las comarcas gerundenses (las nuestras). De las comunidades inmigrantes, la rumana es la segunda más numerosa en la provincia de Girona, con poco más de diez mil personas, y la tercera en toda Catalunya, con cerca de sesenta y cinco mil (datos extraídos del Padrón Municipal a 1 de enero de 2007, del Instituto Nacional de Estadística). Tipológicamente, el rumano es una lengua muy próxima al catalán, con una serie de CP muy parecida, pero con ciertas peculiaridades. En esta comunicación estudiaré aspectos característicos del funcionamiento de los CP del rumano en comparación con el catalán,

examinando fenómenos de interferencia de la primera de estas lenguas como L1 en producciones de la segunda como L2.

Mostraré el efecto de este funcionamiento diferente básicamente a través del análisis cualitativo de la producción oral de tres informantes que tienen el rumano como primera lengua. Sin embargo, también daré algunas notas del análisis cuantitativo. Las entrevistas han sido grabadas con una grabadora que permite digitalizar el audio, y han sido transcritas y codificadas en un ordenador con el formato de transcripción CHAT («*Codes for Human Analysis of Transcripts*»), propio del proyecto CHILDES (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney 2000).

Palabras clave: clíticos pronominales del catalán, clíticos pronominales del rumano, adquisición de segundas lenguas, lengua y migración.

Abstract

Pronominal clitics (CP) are one of the most exciting aspects of Catalan Grammar due to its idiosyncrasies and its formal diversity. In the learning process of Catalan as an L2, this sort of pronouns is one of the most difficult aspects to acquire by speakers of languages in which they do not exist or their use is different. The aim of this paper is to show characteristic interferences from the first language (L1) in the use of CP by Romanian speakers in the acquisition process of Catalan (L2).

Currently, the Romanian group is increasing its presence in Catalunya and particularly in the area of Girona (our area). Among the immigrant communities, the Romanian is the second most numerous in the province of Girona, with little more than ten thousand people, and the third one in the whole Catalunya, with nearly sixty five thousand (data extracted from Municipal Census on January 1, 2007, of the National Institute of Statistics). Typologically, Romanian is a language very close to Catalan, with a very similar CP series, but with certain peculiarities. In this paper I will study characteristic aspects of the Romanian CP function compared to the Catalan one, examining interference phenomena of Romanian as an L1 in outputs of Catalan as an L2.

I will show the effect of this different function basically across the qualitative analysis of the oral output of three informants who have Romanian as a first language. Nevertheless, I will also give some notes on the quantitative analysis. The interviews have been recorded with a tape recorder that allows to digitize the audio, and they have been transcribed and codified in a computer with the CHAT transcription format («*Codes for Human Analysis of Transcripts*»), characteristic of the CHILDES project (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney 2000).

Key words: Catalan pronominal clitics, Romanian pronominal clitics, Second Language Acquisition, Language and Migration.

Taula de continguts

1. Introducció
2. Els CP del romanès en comparació amb els del català
 - 2.1 CP bàsics
 - 2.2 Funcions Sintàctiques
 - 2.3 Duplicació pronominal
3. Les entrevistes: metodologia
 - 3.1 Procediment
 - 3.2 Mostra
 - 3.3 Algunes consideracions metodològiques
4. Anàlisi quantitativa
5. Anàlisi qualitativa
 - 5.1 Partícules pronominals
 - 5.2 Duplicació pronominal
 - 5.3 Règim de verbs
 - 5.4 Extensió del possessiu
6. Conclusions
7. Referències bibliogràfiques

1. Introducció¹

Els clítics pronominals (CP) són un dels aspectes de la gramàtica del català més apassionants per les seves idiosincràsies i la seva diversitat formal. En el procés d'aprenentatge del català com a L2, aquest tipus de pronoms són un aspecte que resulta complicat d'adquirir per parlants de llengües en què no existeixen o l'ús que en fan és diferent. El romanès és una llengua molt propera tipològicament al català, amb una sèrie de CP molt semblant, però amb certes peculiaritats que creiem que influeixen en el seu aprenentatge. D'aquesta manera, partim de la idea que els trets gramaticals de la L1, en aquest cas el romanès, condicionen l'adquisició d'una L2, en aquest cas el català.

Actualment, el col·lectiu romanès està incrementant la seva presència a Catalunya i particularment a les comarques gironines (les nostres). De les comunitats immigrants, la romanesa és la segona més nombrosa a la província de Girona, amb poc més de deu mil persones, i la tercera a tot Catalunya, amb prop de seixanta-cinc mil (dades extretes del Padró Municipal a 1 de gener de 2007 de l'Institut Nacional d'Estadística).

En els següents punts, primer aportarem una llista dels CP romanesos bàsics i els compararem amb els del català (2), incidint en les funcions sintàctiques (2.2) i la duplicació pronominal (2.3). Seguidament, descriurem la metodologia utilitzada en l'estudi de les interferències (3). A l'apartat següent (4), comentarem les dades més destacades de l'anàlisi quantitativa. El punt més important d'aquesta comunicació serà el 5, on donarem i comentarem les dades qualitatives extretes de les tres entrevistes. Finalment, el darrer apartat serà el de les conclusions (6).

2. Els CP del romanès en comparació amb els del català

2.1 CP bàsics²

Morfològicament, els clítics romanesos són molt propers als catalans. La prova són alguns morfemes idèntics o coincidències en arrels, tal com veiem al quadre següent:

¹ Aquesta comunicació sintetitza una part del treball de recerca *L'ús dels clítics pronominals en parlants romanesos de català* que, amb l'elaboració de la meua tesi doctoral, es beneficia d'una beca predoctoral FI de la Generalitat de Catalunya. S'emmarca en la tasca que realitzem al grup de recerca Grup de Lèxic i Gramàtica de la Universitat de Girona per al projecte «*Lenguas e inmigración: la diversidad tipológica en la morfosintaxis y en el léxico y su influencia en el aprendizaje del catalán y del español*» (HUM2006-07217), finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia (MCyT).

² Quan diem *bàsics*, ens referim que, de les diferents formes que adopten els CP dependent de la seva posició i del context fonològic, aquestes són les més representatives.

CLÍTICS PRONOMINALS BÀSICS DEL ROMANÈS³

		SG		PL		
1a persona	AC	<i>mă</i>	(em)	<i>ne</i>	(ens)	
	DAT	<i>îmi</i>				
2a persona	AC	<i>te</i>	(et)	<i>vă</i>	(us)	
	DAT	<i>îți</i>				
3a persona	AC	MASC	<i>îl</i>	(el)	<i>îi</i>	(els)
		FEM	<i>o</i>	(la)	<i>le</i>	(les)
		NT		(ho)	–	
	REFL	<i>se</i>		(es)		
	DAT	MASC / FEM	<i>îi</i>	(li)	<i>le</i>	(els / elzi) ⁴
		REFL	<i>își</i>		(es)	

Com veiem al quadre, per exemple, els clítics d'ambdues llengües coincideixen en el morfema *m* de primera persona del singular («*mă/îmi*» - *em*), *t* de segona persona del singular («*te/îți*» - *et*) o *s* del reflexiu («*se/își*» - *es*).

De diferències, destaquem que, per a algunes persones, el romanès disposa de dues formes, una per al cas acusatiu i una per al datiu, mentre que el català en té només una per als dos casos. Per exemple ho veiem amb la 1a persona del singular («*mă/îmi*» - *em*) o amb el reflexiu («*se/își*» - *es*). Una altra diferència important és que, tal com passa en castellà, el romanès no disposa de *partícules pronominals* (pronoms normalment anomenats *adverbials*) equivalents a les catalanes *en* i *hi*.

2.2 Funcions sintàctiques

Un altre punt que vull remarcar és el de les funcions sintàctiques. En el nostre estudi seguim els grups de funcions que proposa Todolí (1998 i 2002) per als CP catalans,

³ Utilitzem les abreviacions següents, ordenades alfabèticament: AC (acusatiu), DAT (datiu), FEM (femení), MASC (masculí), NT (neutre), PL (plural), PREP (preposició), PRON (pronome), REFL (reflexiu), REL (relatiu) i SG (singular).

⁴ La forma *elzi* és col·loquial, però el seu ús és molt estès. Tenim en compte aquesta forma perquè en un estudi que té l'objectiu d'esbrinar interferències en el català que emprava la gent, cal tenir en compte formes que, com a col·loquials, formen part de l'ús quotidià d'un parlant de català.

però hi afegim la funció del possessiu.⁵ Per tant, proposem que, segons la seva funció sintàctica, els CP catalans poden ser:

- **Argumentals**: representen complements i alguns subjectes subcategoritzats pel verb. Dins d'aquests, trobem **acusatiu definit** (*L'estima*), el **partitiu** (*En menja*), els **oblics** (*Hi anirà*) i els **datiu** (*Li donarà*).
- **Adjunts**: no estan subcategoritzats pel verb, hi mantenen una relació més laxa que la dels argumentals. Diferenciem dues menes d'adjunts, els **benefactius** (*Li prepara macarrons*) i els **ètics** (*Te'm refredaràs*).
- **Predicatiu**: s'associen a les funcions sintàctiques d'**atribut** (*Ho és molt, de simpàtic*), **complement predicatiu** (*No hi condueix mai, beguda*) i **complement circumstancial de manera** (*Sempre hi camina, de costat*).
- **Inherents**: no fan referència a cap element lingüístic o extralingüístic, estan lexicalitzats amb el verb (*anar-se'n, dinyar-la, passar-s'ho, caure-hi*).
- **Impersonals**: com els inherents, tampoc representen cap element lingüístic o extralingüístic, però se'n diferencien pel caràcter impersonalitzador (*En aquest restaurant es menja molt bé*).
- **Possessius**: expressen una relació de possessió amb un element subcategoritzat pel verb, en què el clíctic representa el posseïdor i aquest element la cosa posseïda (*Se m'ha espatllat la bicicleta*).

Partint d'aquestes funcions sintàctiques, en comparació amb el romanès veiem que, per començar, el romanès també compta amb els clítics **argumentals definit** (1a) i **datiu** (1b) (Cojocaru 2004: 34 i 64):

- (1) a) «**L-am** văzut aseară» *El vaig veure ahir vespre*
 b) «**I-a** trimis trandafirul ieri» *Li va enviar la rosa ahir*

En canvi, les altres classes de clítics argumentals, el **partitiu** i l'**oblic**, no existeixen en romanès. La causa està relacionada amb el fet que, tal com hem vist, aquesta llengua no disposa de partícules pronominals, és a dir, no té els CP *en* i *hi*, que, precisament, són els que representen el partitiu i l'oblic.

Així, tal com passa amb el castellà, com que no hi ha partícules pronominals, simplement no hi ha pronominalització. D'aquesta manera, es repeteixen els complements (2) (Alboiu 1999: 23), no es pronominalitzen (3) (Avram 1997: 371) o s'utilitzen adverbis (4) (exemple propi revisat per una informant nativa):

- (2) «*Mioara nu avea deloc rochite, așa că i-a cusut o rochită mama*»
*La Mioara no tenia cap vestit, així que li [ha cosit **un vestit** / **n'ha cosit un**] la mare*
- (3) «*Colegi am întâlnit*»
*De col·legues, me **n'he** trobat*
- (4) «*Trebuie să merg în România - Trebuie să merg acolo*»
cal que vagi a Romania - cal que vagi allà
He d'anar a Romania - Hi he d'anar

Continuant amb les funcions, el romanès sí que disposa de CP **adjunts** (5), tant de **benefactius** (5a) (adaptat de Cojocaru 2004: 164) com d'**ètics** (5b) (Dumitru 2001: 101), **inherents** (6) (Levițchi 1965: 202) i **impersonals** (7) (Cojocaru 2004: 165):

⁵ Todolí (1998 i 2002) inclou la funció dels possessius a dins dels adjunts, però a causa de les seves idiosincràsies, com que aquests clítics fan referència a un Complement del Nom i no a cap complement verbal, creiem que s'han de tractar com una funció a part.

- (5) a) «Maria **ne-a** gătit în seara asta»
 La Maria **ens** ha cuinat aquest vespre
 b) «Din scaun că **mi-și** fugea»
 Que se **m'**escapava de la cadira
- (6) «**Mă** duc să-l caut»
 Vaig a buscar-lo
- (7) «În acest restaurant **se** mănâncă bine»
 En aquest restaurant **es** menja bé

Cal tenir en compte que en català hi ha verbs que subcategoritzen uns arguments determinats que en romanès poden variar i viceversa. D'aquesta manera, el diferent règim verbal pot condicionar l'aprenentatge de l'ús d'alguns verbs.

De **predicatiu** no en té, amb la qual cosa, els **atributs** (8), els **complements predicatius** (9) i els **complements circumstancials de manera** (10) no es poden pronominalitzar (exemples propis revisats per una informant nativa):

- (8) «-Daniel este **frumos**»
 -En Daniel és **maco**
 «-Da, este»
 -Sí, **ho** és
- (9) «-Daniel conduce **beat**»
 -En Daniel condueix begut
 «-Da, conduce **beat**»
 -Sí, **hi** condueix
- (10) «-Mioara conduce **repede**»
 -La Mioara condueix **ràpidament**
 «-Da, conduce **repede**»
 -Sí, **hi** condueix

La darrera funció és la del **possessiu**, que el romanès també té, tant expressant la possessió alienable (11a), com la inalienable (11b) (Lombard 1974: 124):

- (11) a) «**I-au** rupt brațul»
Li han trencat el braç
 b) «**Mi-am** vândut casa»
M'he venut la casa

Ara bé, en romanès s'usa aquesta funció (i, consegüentment, aquest clític) en casos extrems com el següent (Lombard 1974: 124):

- (12) «**Ne-a** vizitat țara» *Ha visitat el nostre país*

És el que anomenem *extensió del possessiu* del romanès. Literalment, l'oració de (12) seria: *ens ha visitat el país*, però en català no usem aquesta construcció en el sentit possessiu, més aviat tendim a utilitzar el pronom possessiu corresponent, en aquest cas *nostre*.

2.3 Duplicació pronominal

La duplicació pronominal és un fenomen característic del romanès, com també del català i del castellà. Bàsicament, s'hi manifesta en les mateixes circumstàncies i està

condicionada pels mateixos factors, encara que existeixen diferències destacades. En romanès hi ha molts més casos de duplicació pronominal.

En general, considerem que hi ha dos casos de duplicació pronominal, una d'«estricta» i una altra de més general. Anomenem duplicació pronominal «estricta» la presència en una mateixa oració d'un complement en la seva posició canònica i d'un clític pronominal que hi manté coreferència (Todolí 2002: 1395). Vegem-ne exemples (propis):

(13) *Li_i direm a la Marta_i que ha de venir demà*

(14) *Tan sols m_i'agrada a mi_i*

En els casos de duplicació general, en canvi, el clític manté coreferència amb el complement, però aquest no se situa en la seva posició canònica. Es tracta de construccions en què un complement està dislocat –a l'esquerra, sinislocació, o a la dreta, dextralocació. Apareix un clític anomenat «pronom de represa» perquè el complement no ocupa la seva posició canònica, sinó que apareix en un emplaçament extern a l'oració (exemples propis):

(15) *A la teva mare, li netejarem el cotxe*

(16) *No li volien donar els diners, a en Joan*

Finalment, hi ha casos que semblen de duplicació, però que en realitat no ho són perquè el clític pronominal és un inherent. Són els que anomenem casos de «falsa duplicació». Les construccions amb clítics inherents, com ja hem vist en l'apartat de les funcions sintàctiques, es caracteritzen perquè el pronom no representa cap element lingüístic ni extralingüístic. Així, no considerem que la duplicació es produeixi perquè el clític no és coreferent amb el complement (Ruaix 2000: 125):

(17) a) **Hi_i ha molta gent a la plaça_i*

b) **Me'n_i vaig de casa_i*

En romanès, com ja hem comentat, la gran diferència respecte al català és que hi ha molts més casos de duplicació. Per exemple, amb estructures formades amb un pronom possessiu (18) (Cojocaru 2004: 95), un demostratiu (19) (Cojocaru 2004: 95) o un relatiu (20):

(18) «*I- a invitat și pe ai mei*» («prietenii»)

Els ha invitat també a els meus (amics)

*També (*els) ha invitat els meus (amics)*

(19) «*Îl prefer pe acesta*» («dicționarul acesta»)

El prefereixo aquest (diccionari-el aquest)

*(*El) Prefereixo aquest (aquest diccionari)*

(20) «*Cartea pe care am citit-o*»

llibre-la PREP que(REL) he llegit-la

*El llibre que (*l')he llegit*

Igualment, cal apuntar que en romanès no es dupliquen els objectes directes indefinits no comptables o plurals (21) (Avram 1997: 371) –fenomen que en català es resol amb el clític partitiu *en-*, però sí que es poden duplicar els indefinits singulars comptables (22) (Dobrovie-Sorin 1994: 224):

(21) «*Colegi am întâlnit*»

De col·legues, me n'he trobat

(22) «*Am văzut(-o) pe o secretară*»

He vist (la)PRON PREP una secretària
(*La) He vist *una secretària*

Finalment, amb els noms que fan d'objecte directe introduïts per la preposició *pe*, la duplicació no és obligatòria, però hi ha una tendència general a fer-la (Avram 1997: 372):

(23) «(Îl) aştept *pe Ion*»
(*L')espero en Joan

3. Les entrevistes: metodologia

3.1 Procediment

Hem escollit tres entrevistes per comprovar la influència dels trets gramaticals del romanès com a L1 en l'adquisició del català com a L2. Les entrevistes són semiestructurades, d'entre 20-30 minuts i amb un guió temàtic que consta de dues parts: una inicial en què es pregunta sobre temes variats com la família, la feina, l'arribada a Catalunya, els catalans, el menjar, l'explicació del darrer llibre llegit o de la darrera pel·lícula vista, la descripció de la narració d'un plat típic del país d'origen, etc., i una segona en què es demana que s'expliqui un seguit d'imatges (Mayer 1969).

L'objectiu d'aquestes entrevistes és obtenir una producció oral el màxim d'espontània possible, cosa que s'aconsegueix a mesura que avança l'entrevista i parlant de temes en què l'entrevistat se senti còmode. La part del conte busca aconseguir la producció d'un discurs narratiu que, en el nostre cas, resulta important a l'hora de produir CP perquè afavoreix l'establiment de relacions entre personatges i elements del discurs.

Les entrevistes han estat enregistrades amb una gravadora que permet digitalitzar l'àudio i, així, s'han pogut transcriure i codificar en un ordinador amb el format de transcripció CHAT («Codes for Human Analysis of Transcripts»), propi del projecte CHILDES (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney 2000). Després de la codificació, hem analitzat l'entrevista amb alguns programes del CLAN, també del projecte CHILDES. Concretament hem utilitzat *FREQ* i *KWAL*. Amb *FREQ* hem obtingut i confrontat freqüències de seqüències, fet bàsic per obtenir dades numèriques; amb *KWAL* hem identificat les línies concretes segons els nostres interessos, cosa que ens ha permès recollir les dades necessàries per realitzar una anàlisi més qualitativa (la que ens interessava).

3.2 Mostra

Es tracta d'una mostra reduïda.⁶ Els tres informants són noies romaneses joves, de 17, 23 i 27 anys, que viuen a la província de Girona (Olot, Santa Coloma de Farners i Cassà de la Selva). Les distingim pels següents codis del CLAN: *AHS*, *ELR* i *TUC*. *ELR* fa tres anys que resideix a Catalunya, mentre que les altres només fa vuit mesos. Pel que fa al nivell d'estudis, *TUC* té una llicenciatura –feta a Romania–, *ELR* ha fet el batxillerat –també a Romania– i *AHS* té la primària –feta a Romania– i actualment

⁶ La mostra és reduïda per dues raons: la primera, perquè és l'inici d'un estudi que es completarà amb la realització de la tesi, en què augmentarem considerablement el nombre d'entrevistes, i la segona, perquè ens interessa més l'anàlisi qualitativa que la quantitativa, amb la qual cosa una mostra com aquesta ja ens proporciona informació suficient.

està cursant 4t d'ESO. Finalment, la manera d'aprendre català de les tres informants ha estat ben diferent: *ELR* no n'ha estudiat, n'ha après per necessitat i a través del contacte amb la gent (treballant de cambra); *TUC* està estudiant el nivell B2 a l'Escola d'Adults, i, finalment, *AHS* n'ha après formalment a l'institut.

El temps que dura cada entrevista és similar: *ELR* 25'23'', *TUC* 24'37'' i *AHS* 20'44''. Tanmateix, tenim moltes més produccions de clítics pronominals d'*ELR* que de les altres dues; pràcticament quatre vegades més. La raó és que aquesta informant parla amb molta més fluïdesa i de manera més abundant que les altres, ja sigui perquè es va sentir més còmoda en l'entrevista, perquè és el seu tarannà o perquè ja fa gairebé tres anys que viu a Catalunya. El fet és que, per al nostre estudi, d'aquesta entrevista se n'han pogut extreure moltes més dades que de les altres. Vegem una taula il·lustrativa de la mostra:

MOSTRA

	ELR	TUC	AHS
POBLACIÓ	Olot	Santa Coloma de Famers	Cassà de la Selva
EDAT	23	27	17
TEMPS D'ESTADA	3 anys	8 mesos	8 mesos
A CATALUNYA			
NIVELL D'ESTUDIS	Batxillerat	Llicenciatura	ESO
APRENENTATGE	No formal	Formal	Formal (IES)
DEL CATALÀ			
TEMPS DE GRAVACIÓ	25'23''	24'37''	20'44''
TOTAL DE PRODUCCIONS ⁷	248	60	63

Tornem a repetir que es tracta d'una mostra reduïda, tres subjectes, que augmentarem en estudis posteriors. Tanmateix, el que ens interessa més aquí és l'anàlisi qualitativa, no la quantitativa, amb la qual cosa, aquesta mostra ja ens ha anat bé.

Finalment, puntualitzem que les entrevistes han estat realitzades pel grup de recerca al qual pertanyem, utilitzades pel projecte «*Lenguas e inmigración: la diversidad tipológica en la morfosintaxis y en el léxico y su influencia en el aprendizaje del catalán y del español*».

3.3 Algunes consideracions metodològiques

Ja hem anat comentant que els clítics pronominals del català es caracteritzen per la gran varietat de formes dialectals i col·loquials. Nosaltres hem analitzat els clítics pronominals prenent com a referència la llengua normativa, però hem tingut molt en compte certs aspectes dialectals i col·loquials –principalment de l'àrea de Girona– perquè aquest estudi se centra en l'anàlisi del discurs oral. Òbviament, doncs, no hem tractat com a error produccions com les següents:

(24) ... i a mi **me** coneixia de molt petita...

⁷ Al total de produccions hi ha incloses les omissions de clítics pronominals, és a dir, produccions que l'informant hauria d'haver realitzat.

D'altra banda, l'anàlisi que farem de les dades és bàsicament qualitativa. Tindrem en compte les dades exposades als apartats descriptius per identificar errades en la producció de clítics pronominals que puguin ser causades per la L1 dels informants. Donarem hipòtesis preliminars que ampliarem, verificarem i reforçarem en un estudi posterior amb una mostra major.

4. Anàlisi quantitativa

De la part quantitativa, tan sols comentarem el total de produccions i el total de clítics pronominals en comparació al total d'errors, que ha estat l'aspecte quantitatiu més rellevant. Fixem-nos en la taula següent:

TAULA 2: TOTAL DE PRODUCCIONS

Total de produccions	371	
Total de clítics	428	
Total d'errors (% sobre el total de produccions)	95	25,61%
Total d'errors (% sobre el total de clítics)	102	23,83%

El total de produccions és diferent del total de clítics. Per a les produccions es tenen en compte les combinacions de clítics, mentre que el total de clítics fa referència als clítics individuals. Per exemple, la producció *Te li donaré* compta com a una sola producció (*te li*) i com a dos clítics individuals (*te* i *li*).

Si ens centrem en els percentatges, creiem que són força elevats: una de cada quatre produccions i gairebé un de cada quatre clítics realitzats –o que s'havien de realitzar– han estat erronis. Tenim dades que reforcen la idea que es tracta d'un percentatge alt. En estudis en què s'han analitzat altres menes d'errors de parlants romanesos, amb una mostra i un procediment equivalents als nostres, s'han trobat percentatges molt menors: 7,76% d'errors en la flexió verbal i 12,88% en els usos dels verbs a les oracions atributives, locatives, existencials i possessives, sobre el total de produccions de cada tipus.⁸

5. Anàlisi qualitativa

En aquest apartat, a partir dels trets gramaticals que hem comparat entre el català i el romanès, farem hipòtesis sobre la naturalesa concreta dels errors trobats a les entrevistes.

5.1 Partícules pronominals

Anteriorment hem vist que el romanès no disposa de clítics equivalents a les partícules pronominals *en* i *hi*. Sembla lògic pensar, doncs, que aquest és un dels

⁸ Vegeu Gràcia (2007). Precisament, en aquest estudi també s'analitza una entrevista de la nostra mostra (ELR). Cal tenir en compte, també, que la mostra inclou entrevistes en castellà.

principals motius de l'**omissió** del clíctic *en* a l'exemple (25) i de *hi* a (26); com també de la **confusió** de forma a (27) o d'**addició** a (28):

- (25) ... [futbol] *sí, hem fet una vegada, però no fem perquè som de quart, només aquells de segon fan.*
[sí, **n'**hem fet una vegada, però no **en** fem perquè som de quart, només els de segon **en** fan]
- (26) *a Romania no, aquí sí que hem anat.*
[aquí sí que **hi** hem anat]
- (27) *pues jo castellà tampoc no ho sabia molt, saps...*
[no **en** sabia gaire]
- (28) *clar, n'és la pràctica.*
[és clar, és la pràctica]

D'aquesta manera, el fet que a la L1 dels informants no hi hagi aquesta mena de clítics pot produir dos efectes en la producció oral de català: que no els utilitzin (omissió) o que s'equivoquin en fer-los servir (addició i confusió).

Finalment, un error molt freqüent ha estat l'ús sobrer de la partícula pronominal *en* davant de les construccions formades amb *haver-hi*. Altra vegada sembla que usos d'aquesta mena tenen a veure amb la inexistència d'aquests elements en la L1:

- (29) *jo sabia que n'hi ha Espanya i que es parla espanyol.*
[jo sabia que **hi** havia Espanya]

5.2 Duplicació pronominal

Com també hem vist, en romanès hi ha diferències significatives respecte al català pel que fa a la duplicació pronominal. Hi ha casos en què en català es duplica i en romanès no, i viceversa. Aquest fet podria explicar casos en què els informants produeixen un clíctic innecessari, és a dir cometen errors d'**addició**, com també l'efecte contrari, deixar-se'n un, és a dir, cometre errors d'**omissió**. Nosaltres reflectim un cas d'addició que hem trobat, relacionat amb els pronoms relatius:

- (30) *i el treball que lo tinc tampoc no parlo molt així.*
[i al treball que tinc]

El clíctic *lo*, a part de ser pres del castellà, és innecessari en aquest context, cosa que no passa en romanès.

5.3 Règim de verbs

Pel que fa als arguments que demanen els verbs, n'hi ha molts del romanès que funcionen de manera diferent dels equivalents del català. Aquest fet provoca construccions amb clítics pronominals que semblen estranyes, en què es produeixen **addicions**, **omissions** o **confusions** de formes. Un exemple seria amb el verb *agradar* (*a plăcea*), que pot funcionar de dues maneres, com en català, amb un complement argumental datiu amb el paper temàtic d'experimentador, o, en llenguatge col·loquial, amb un acusatiu com a complement argumental. D'aquesta manera, és normal que un parlant de romanès produeixi en català oracions com la presentada, amb el clíctic pronominal argumental acusatiu en comptes de datiu.

- (31) *no l'agradava el seu xicot.*
[no **li** agradava al seu xicot]

D'altra banda, els verbs *jugar* i *mirar* en romanès es construeixen amb un CP inherent: «*a se juca*» i «*a se uita*». Sabent això, sembla clar que la L1 influeix en produccions com aquestes:

(32) *i s'estan jugant, i què fan aquí?*

[i estan jugant]

(33) *i ella ha sortit a fora del d'allà arriba i es mirava aixís, no sé.*

[i mirava així]

En la mateixa línia, els verbs catalans *anar-se'n* i *haver-hi* porten clítics inherents. En romanès funcionen de manera diferent. *Anar-se'n* és pronominal, però es construeix amb un sol inherent «*a se duce*», mentre que pel verb *haver-hi* generalment s'utilitza «*a fi*» (*ser*). D'aquesta manera, podem entendre casos com els següents:

(34) *o la meva mare per exemple que treballa en cases, se'n va amb una casa, té les clau de la casa, entra allà...*

[va en una casa]

(35) *a Romania sí que eren* [llibres a la biblioteca], *però no he tingut temps.*

[a Romania sí que n'hi havia]

5.4 Extensió del possessiu

Un altre dels trets que més diferencien el funcionament dels clítics pronominals del català dels del romanès, i que ja hem vist, és l'extensió de casos de possessiu. Aquest fenomen pot estar relacionat amb construccions tan estranyes com la següent:

(36) *aquí m'he posat tant esforç amb aprendre aquesta llengua.*

[aquí he posat tant d'esforç (meu)]

6. Conclusions

De l'anàlisi quantitativa, crec que el nombre d'errors de produccions i de clítics individuals, que abans hem vist que rondava el 25%, és molt elevat: pràcticament una de cada quatre produccions és errònia. Això significa que és important estudiar els clítics en la perspectiva de la interferència, ja que hi hauria unes conseqüències pràctiques importants en el vessant de l'ensenyament. Com ja hem comentat, tenim dades que reforcen la idea que es tracta d'un percentatge alt. En estudis en què s'han analitzat altres menes d'errors de parlants romanesos, amb una mostra i un procediment equivalents als nostres, s'han trobat percentatges molt menors: 7,76% d'errors en la flexió verbal i 12,88% en els usos dels verbs a les oracions atributives, locatives, existencials i possessives, sobre el total de produccions de cada tipus (Gràcia 2007).

Pel que fa a l'anàlisi qualitativa, a partir dels resultats obtinguts, podem dir que la majoria d'errors d'omissió, d'addició i de confusió de forma trobats estan directament relacionats amb la L1 dels informants, tal com hem proposat a l'inici. Així, la manca de partícules pronominals en romanès sembla ser la principal causa de l'omissió i de la confusió de forma d'aquests clítics en moltes construccions. Igualment, sembla que les divergències respecte al fenomen de la duplicació pronominal són les grans causants de produccions amb duplicació innecessària, és a dir, d'addició de clíctic. D'altra banda, molts verbs del romanès difereixen dels seus equivalents en català pel que fa als arguments regits; també hem observat que els entrevistats erren molt sovint en l'ús d'aquest tipus de verbs perquè els fan funcionar com en la seva L1. Finalment, l'extensió de l'ús del possessiu es

manifesta en la producció d'oracions equivocades en català amb clar caràcter possessiu. Amb tot, cal tenir present que hem fonamentat els resultats sobre una mostra reduïda. Com ja hem anat comentant, en la tesi aquesta augmentarà i aquests resultats provisionals es podran completar, comparar, refutar o modificar. En tot cas, ja ens permeten de començar a apreciar el caràcter ben fonamentat de la nostra hipòtesi segons la qual la llengua d'origen dels parlants condiona, de manera sistemàtica i estructurada d'acord amb les seves característiques, les produccions que apareixen a la L2.

7. Referències bibliogràfiques

- Alboiu, G. (1999). «(De)-Focusing and object raising in romanian», *Canadian Journal of Linguistics* 44(1): 1-22.
- Avram, M. (1986). *Gramatica pentru toți*. Bucarest: Editura Academiei Republicii Socialiste România. [2a edició 1997]
- Cojocaru, D. (2004). *Romanian Reference Grammar*. Reference Grammar Network of the Slavic and East European Languages Resource Center (SEELRC). Consultat a febrer de 2007 a http://www.seelrc.org:8080/grammar/pdf/stand_alone_romanian.pdf
- Dobrovie-Sorin, C. (1994). *The Syntax of Romanian*. Berlin / Nova York: Mouton de Gruyter.
- Dumitru, B. (2001). *Gramatica limbii române*. Cluj: Editura Echinox.
- Gràcia, Ll. (2007). *Las construcciones atributivas, locativas, existenciales y posesivas: tipología y adquisición de segundas lenguas*. Ms. Universitat de Girona.
- Lamuela, X., i Ani, V. (2005). *El romanès. Estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la del romanès*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Levițchi, L. (1965). *Dicționar român - englez*, 2a edició. Bucarest: Editura Științifică. [apud Lamuela i Ani 2005]
- Lombard, A. (1974). *La langue roumaine. Une présentation*. París: Klincksieck.
- MacWhinney, B. (2000). *The Childes Project*. Mahawah / Nova Jersey / Londres: Lawrence Erlbaum Associates. Consultat a gener de 2007 a <http://childes.psy.cmu.edu>
- Mayer, M. (1969). *Frog, Where are you?* Nova York: Dial Books for Young Readers.
- Ruaix, J. (2000). *Català Complet / 2. Curs superior de llengua*. Moià: Edicions Ruaix.
- Institut Nacional d'Estadística: *Padrón municipal: explotación estadística y Nomenclátor, 1 de enero de 2007*. Madrid. Consultat a febrer de 2007 a <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft20%2Fe245&file=inebase&L=>
- Todolí, J. (1998). *Els pronoms personals*. València: Universitat de València.
- (2002). «Els pronoms», Solà, J., Lloret, M. R., Mascaró, J., i Pérez Saldanya, M. (eds.), *Gramàtica del Català Contemporani*, 2. Barcelona: Empúries. Pàg. 1337-1433.